

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף לז

(המשך מעמ' הקודם)

אמר ליה רבינא לרב משרשיא: בלילה רבא אמר כפי שאמרת (= שאף אשת כהן חולצת למרות שנאסרת בכך על בעלה), אבל בבוקר חזר בו ואמר שאינה חולצת.

אמר ליה רב משרשיא לרבינא: התרתם (= אשת כהן שמת בנה בתוך שלושים להינשא ללא חליצה), יהי רצון שתתירו אף אכילת חֶלֶב.

את כל הסוגיא הזו (= מרשב"ג אומר כל ששהה באדם שלושים יום אינו נפל שבעמ' הקודם ועד כאן) הביא רב אשי כדי לשאול את רב הושעיא בריה דרב אידי מה הדין בכהן שעבר ונשא את מעוברת ומינקת חברו, האם עליו לגרשה ובכך תיאסר עליו לעולם (= שהרי אסור לכהן לשאת גרושה ולא יוכל להחזירה אח"כ) או שהקילו עליו שלא לגרשה ודי שיפרוש ממנה 24 חדשים.

בשלמא התם וכו': לגבי אשה שמת בנה בתוך שלושים ללידתו יש את דעת רבנן החולקים על רשב"ג וסוברים שאנו סומכים על כך שרוב הנשים יולדות ולד שאינו נפל, ולכן אנו סומכים על דעת רבנן ואומרים שבנה שמת לא היה נפל ואינה צריכה להתגרש מבעלה, אבל כאן (= בכהן שעבר ונשא את מעוברת ומינקת חברו) כדעת מי נעשה? אם כרבי מאיר הרי הוא סובר שצריך להוציאה ולא להחזירה לעולם, ואם כרבנן הרי הם סוברים שעליו לגרשה בגט, ואם כן אי אפשר להקל ועליו לגרשה למרות שבכך תיאסר עליו לעולם.

במשנה לקמן מובא שאסור לאדם לשאת אשה בתוך שלושה חדשים מגירושיה או ממות בעלה.

איתמר: מי שקידש אלמנה או גרושה בתוך שלושה חדשים למיתת בעלה או לגירושיה וא"כ ברח, נחלקו האם בית דין מנדים אותו כדי שיבוא לתת לה גט, או שברירתה מעידה עליו שלא התכוון לכנוס אותה בתוך הזמן של שלושה חדשים.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

למדנו במשנה לעיל - ספק בן ט' חדשים לראשון ספק בן ז' חדשים לאחרון, כלומר שנולד לאחר ז' חדשים מזמן היבום שהיה בתוך ג' חודשים למיתה, הולד כשר, והיבם והיבמה חייבים להביא אשם תלוי שמא הבן שנולד הוא בנו של האח ונמצא שבא על אשת אחיו שיש לו בנים (= שדינו כרת במזיד וחטאת בשוגג, וכשיש ספק מביאים אשם תלוי):

רבא מקשה לרב נחמן: מדוע לא נלך אחר רוב הנשים שיוולדות לאחר ט' חדשים וא"כ הולד הוא בנו של אחיו, ונמצא שעברו בשוגג על איסור כרת ועליהם להביא חטאת ולא אשם תלוי.

רב נחמן מתרץ: רוב הנשים שלנו יולדות לאחר שבעה חדשים וא"כ יתכן שהולד הוא מהיבם ולא מאחיו, ולכן מביא אשם תלוי.

רבא מקשה לרב נחמן: וכי נשתיכם הן רוב העולם?

רב נחמן מתרץ: כוונתי שרוב הנשים יולדות לתשעה חדשים ומיעוט לשבעה חדשים, וכל אשה שיוולדת לתשעה חדשים עוברה ניכר לאחר שלשה חדשים מתחילת ההריון, אבל אשה זו שהתייבמה בתוך שלושה חדשים למיתת בעלה לא הוכר עוברה (= שאם הוכר לא היינו מסתפקים), ולכן הורע הרוב לגביה ויש ספק האם היא מהרוב שיוולדות לתשעה או מהמיעוט שיוולדות לשבעה, ולכן צריכים להביא אשם תלוי.

קושיא: אם אכן כל אשה שיוולדת לתשעה חדשים עוברה ניכר לאחר שלשה חדשים מתחילת ההריון, הרי אשה זו לא ניכר עוברה, וא"כ בוודאי שהיא מהמיעוט שיוולדות לשבעה והולד מהיבם, וא"כ אינם צריכים להביא קרבן כלל?

תירוץ: אלא תאמר כך: רוב מהיוולדות לתשעה עוברן ניכר לאחר שלשה חדשים מתחילת ההריון, ואשה זו כיון שלא הוכר עוברה הורע הרוב לגביה, ולכן צריכים להביא אשם תלוי.

תנו רבנן ראשון ראוי להיות כהן גדול: הבן הראשון שנולד מהיבום של המעוברת שילדה לאחר ז' חודשים – ממה נפשך הוא כשר. אבל הבן השני הוא ספק ממזר לדעת תנא קמא משום שאם הבן הראשון הוא בנו של המת הרי נישואין אלו באיסור והבן השני ממזר. אבל לדעת רבי אליעזר בן יעקב 'אין ממזר מספק', ובביאור דבריו נחלקו אב"י ורבא.

אביי: לדעת תנא קמא הבן השני אסור בממזרת משום שהוא רק ספק ממזר ויתכן שהוא בשר האסור להתחתן איתה, אבל לדעת רבי אליעזר בן יעקב אנו מתייחסים אליו כודאי ממזר (לענין נישואין) ומותר לו להתחתן עם ממזרת.

רבא (הפוך מאביי): לדעת תנא קמא הבן השני מותר בממזרת משום שמתייחסים אליו כודאי ממזר, אבל לדעת רבי אליעזר בן יעקב אנו מתייחסים אליו רק כספק ממזר ואסור בממזרת.

רבי אלעזר אומר: רק ודאי ממזר וודאי מזרת מותרים להתחתן, אבל לא ודאי עם ספק וכן לא ספק עם ספק מחשש שמא אחד מהם הוא בשר והשני ממזר.

שתוקי: המכיר את אביו ולא את אימו (ובשקורא 'אבא' אימו משתקתו). **אסופי:** מן השוק שאינו מכיר לא את אביו ולא את אימו. ואנו חוששים שמא אימו התעברה מנישואין פסולים. **כותי:** הכותים לא קיבלו על עצמם את הלכות קידושין וגירושין ונמצא שכולם שם ספק ממזרים.

עשרה יוחסין עלו מבבל: עשרה סוגים של יחוס. **חללי:** חללים שנולדו מכהן הבא על אישה האסורה לו כגון גרושה. **גירי:** גרים. **חרורי:** עבדים משוחררים. **נתיני:** הנתינים שהם הגבעונים שבאו בימי יהושוע בן נון ואסורים לבוא בקהל. [ונחלקו הראשונים האם מדאורייתא או מדרבנן].

וכולן מותרים לבוא זה בזה: כלומר העשרה מתחלקים לקבוצות שאנשי כל קבוצה מותרים לבא זה בזה, וכן חלק מאנשי כל קבוצה מותרים לבוא בקבוצה הבאה: 1. כהנים לויים וישראלים. 2. לויים וישראלים חללים גרים ומשוחררים. 3. גרים משוחררים ממזרים נתינים שתוקים ואסופים.

אך לפי דעת רבי אלעזר ממזרים שתוקים ואסופים אסורים לבוא זה בזה. נמצא שיש מחלוקת בין רב הסובר שהלכה כרבי אלעזר לשמואל הסובר שהלכה כהלל.

אביי ורבא נחלקו כמי ההלכה, ולפי דעתם נקטו את פירוש דבריו של רבי אליעזר בן יעקב שגם כן הלכה כמותו (שהרי מקובלנו 'משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי'), בכדי שלא יסתרו ההלכות זו את זו.

אביי סובר שהלכה כהלל שממזרים שתוקים ואסופים מותרים לבוא זה בזה, ולכן ביאר את דעתו של רב"י שהבן השני נחשב לודאי ממזר (לענין נישואין) ויכול להתחתן עם

ממזרת שתוקית ואסופית. אבל רבא סובר שהלכה כרבי אלעזר שממזרים שתוקים ואסופים אסורים לבוא זה בזה, ולכן ביאר את דעתו של רב"י שהבן השני נחשב לספק ממזר (לענין נישואין) שאינו יכול להתחתן עם ממזרת שתוקית ואסופית.

הרי שבא על נשים הרבה: וכן אישה שבאו עליה אנשים הרבה ונולדו להם ילדים שהם ספק ממזרים. ורבי אליעזר בן יעקב מחשיב אותם כזדאי ממזרים באומר 'ונתמלא כל העולם כולו ממזרים'. אבל רבא עונה על כך שבסיוס דבריו של רבי אליעזר בן יעקב הוא מביא פסוק 'ומלאה הארץ זימה' - 'זימה' נוטריקון 'זו מה היא' דהיינו ספק ממזרים.

לא ישא אדם: אסור לאדם לישא אשה במדינה זו ואח"כ לישא אשה במדינה אחרת, שמא הבן הנולד מאשה זו ישא את הבת הנולדת מהאשה האחרת (כיון שאינם מכירים ואינם יודעים אחד מהשני), ונמצא שאח נושא את אחותו (מהאב).

רב כי מיקלע וכו': כשרב היה מגיע לעיר 'דרשיש' (לשם היה רגיל ללכת), היה מכריז שהוא חפץ להינשא לאשה רק לימים שבהם הוא שוהה בעיר ואח"כ יגרשנה בגט. וכן נהג רב נחמן.

הגמרא מתרצת: לחכמים יש פרסום, והנולדים מהם נקראים על שמם ולכן אין את החשש הנ"ל.

רבא מקשה: תבעוה להינשא: והרי אשה שהסכימה להינשא צריכה לשבת שבעה נקיים שמא תראה 'דם חימוד', ואיך רב ורב נחמן נשאו נשים מיד כשהגיעו לעיר?

הגמרא מתרצת: הם היו מקדימים ושולחים שליח להודיע שבעה ימים קודם בואם.

ואיבעית אימא: הם עשו זאת רק כדי להינצל מהרהור, לפי שמי שיש לו 'פת בסלו' (= נשוי לאשה) לא מתאוה לאשה כמו מי שאין לו אשה, והם לא באו עליהם כלל. (ולפי זה הכל מתורץ - הן לא היו צריכות לשבת שבעה נקיים, וכן אין את החשש שאח ישא את אחותו שהרי הם לא באו עליהן והן לא ילדו).

הגמרא מביאה שמונה ספיקות בענייני ירושה - בגלל הבן שנולד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון:

ספק ויבם שבאו לחלוק: הבן הראשון (שהוא ספק בן של הראשון או האחרון) והיבם-אח המת (שהוא ספק אביו ספק דודו של הבן הראשון) שבאו לחלוק בנכסי המת.

הספק טוען: אני הוא בנו של המת וכל הנכסים מגיעים לי כי אני יורש אותו. ואילו היבם טוען: אתה הבן שלי ואילו אני יורש את כל נכסי אחי שמת. הדין הוא: ממון המוטל בספק חולקים (כי אין לאף אחד מוחזקות בנכסים על פני האחר).

ספק ובני יבם: היבם והספק לא הספיקו לחלוק ביניהם את הנכסים עד שמת היבם, ועכשיו באים בני היבם והספק לדין תורה. הספק טוען: אני הוא בנו והכל מגיע לי. הבנים טוענים: אתה אחינו וכולנו צריכים לחלוק את הירושה. הדין הוא: כאן הספק מוחזק יותר מהבנים משום שבכל מקרה מגיע לו לפחות חלק מהנכסים, ואילו לבנים יתכן שלא מגיע כלום. ולכן רצו חכמים לדמות את המקרה הזה למקרה המובא במשנה לקמן.

הוא אינו יורש אותם: 'ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון' אינו יורש את אחד האחים מבני הראשון שמת או את אחד מבני האחרון שמת – משום שבכל פעם הם דוחים אותו ואומרים לו אתה הבן של האיש האחר ועליך מוטלת הראיה שאחינו אתה. אבל הם יורשים אותו (כשהוא מת בלא בנים) – כלומר הבנים של שני האחים מתחלקים בנכסיו בשווה.

סבור רבנן: סברו רבנן לומר שהמקרה שלנו דומה למקרה של המשנה רק הפוך. כי כאן הוא מוחזק בנכסים (שודאי יש לו ירושה בהם), ואילו לבנים הוא טוען תביאו ראיה שאני אח שלכם ותקבלו חלק בירושה.

אך אמר להם רב משרשיא: אין דמיון. כי במשנה הבנים מוחזקים בודאות מכיון שהם יודעים של מי הם בנים. אבל כאן הספק מקבל רק מספק בירושה משום שאינו יודע בוודאות של מי הוא בן. ואם כן שני הצדדים בספק. אך יש מקרה אחר הדומה למשנה זו וכדלהלן:

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם גופיה: לאחר מות היבם באים בניו 'הספק' לדין תורה. כאן בני היבם דוחים אותו ואמרים לו אתה הבן של השני ועליך להביא ראיה שאתה אחינו בכדי לקבל חלק בירושה.

ספק ובני יבם שבאו.. לבתר דפלג וכו': לאחר שחלק היבם עם הספק בנכסי המת, נפטר היבם ועכשיו באים בניו והספק לדין. בני היבם טוענים: תביא ראיה שאתה אחינו. ואילו הספק טוען: ממה נפשך מגיע לי בירושה - אם אני אחיכם אני יורש איתכם את המת, ואני אחזיר את החצי שחלקתי עם אביכם בנכסי הראשון ונתחלק

בשווה (מדובר שנכסי השני מרובים מהראשון, ולכן עדיף לו להחזיר את החצי שקיבל בנכסי הראשון ולהתחלק בשווה עם האחים בנכסי השני), ואם אני בנו של הראשון עליכם להחזיר לי את החצי שלקח אביכם מהראשון.

לדעת רבי אבא החלק שכבר קיבל היבם בנכסי הראשון אינו ניתן לדיון, וכל הדיון הוא על ירושת היבם שמת ועל כך עליו מוטלת הראיה. אך לדעת רבי ירמיה הדיון חוזר גם על החלק שירש מהראשון, ולכן הבנים צריכים לבחור את אחת משתי האפשרויות שהספק הציב בפניהם.

מי שהלך למדינת הים: היתה לו שדה מוקפת בשדות מארבעת הצדדים והיתה לו דרך באחת השדות שבה היה עובר לשדהו, אך הוא הלך לחו"ל וכשחזר שכח באיזו שדה היתה הדרך. לדעת אדמון הוא מקבל את הדרך הקצרה ביותר לשדהו ולדעת רבנן הוא צריך לקנות את הדרך ואפילו בסכום רב.

הגמרא מבארת שאם השדות המקיפות אותו שייכות לארבעה בני אדם שונים - לכולי עלמא אינו יכול להכריח אף אחד מהם לתת לו דרך בשדהו. כל המחלוקת היא רק בבן אדם אחד שקנה את ארבעת השדות מארבעה בני אדם שונים - לדעת אדמון בעל השדה טוען לבעל ארבעת השדות: בכל מקרה היתה לי דרך באחת מהשדות שלך ועליך לתת לי אותה אך לדעת רבנן יכול לומר לו בעל השדות: אם תשתוק אתן לך את הדרך במחיר טוב, אבל אם לא אני אחזיר את שטר המכירה לארבעת הבעלים הקודמים ואז לא תקבל דרך בכלל.

אמר לך רבי אבא: הגמרא דוחה. רבי אבא יכול לסבור כאדמון, משום שדווקא בשדות בכל מקרה מגיע לו דרך באחת מהשדות, אבל בבני יבם וספק - הספק טוען להם שתי טענות שונות (אם הוא בן של הראשון להחזיר את החלק, ואם הוא בן של השני להתחלק בירושה) ובכל טענה הם אומרים לו עליך להביא ראיה.

ורבי ירמיה יכול לסבור אפילו כרבנן, כי בבני יבם וספק הם לא יכולים לטעון לו שעדיף לו לשתוק וכו', ולכן עליהם לתת לו או את החלק הראשון או חלק בירושה.